

Shoshana Zachor

(Renata Hönigsberová)

*osobnosti sionistického skautingu
a židovských mládežnických hnutí*

Jitka Radkovičová – Tiki

skautský institut

Obsah

Dětství v Nitře	5
Ze dne na den vyhnanci	6
Členkou Bnei Akiva	8
Osudové setkání se Shmuelem	9
Alia znamená odchod	9
Druhá Masada aneb rovnýma nohama do průšvihů	10
Přimět pustou zemi kvést	11
Inferno	11
Nové začátky	12
Práce jako poslání	14
Závěrem	14

Zo všetkého sa musí vybrať,
čo je pekné a dobré

Shoshana Zachor (Renata Hönigsberová)

Renata Hönigsberová / Shoshana Zachor

Do Izraele jezdím zpovídat někdejší Čechoslováky, kteří prošli výchovou v některém z mládežnických sionistických hnutí, dosti často se hlásících ke skautingu. Každé z těchto hnutí shromažďuje historické dokumenty o činnosti buď v archivech kibuců a mošavů, na jejichž výstavbě se jeho členové podíleli, nebo přímo v ústavech k uchování podobných materiálů určených, jako jsou muzea nebo nejrůznější dokumentační střediska.

Jedno z takových center, Beit Ha-edut (z hebrejštiny Dům svědectví) se nachází v Nir Galim na jihu Izraele a za možnost prohrabávat zdejší archiv jsem byla moc vděčná, protože o hnutí Bnei Akiva (Synové Akivovi) jsem v úplných začátcích svého pátrání nevěděla prakticky nic. Synové Akivovi se stali korporativním členem Svazu Junáků – skautů a skautek republiky československé v roce 1932 a já jsem zde hledala podrobnosti o členech českého nebo slovenského původu a o jejich působení mezi dvěma světovými válkami¹. Průvodkyni v těch nepřeborných, z velké části hebrejských haldách papírů mně dělala Yael Diamant, jejíž předkové přišli do Palestiny dílem z Německa a dílem ze Slovenska; ti slovenští stáli u vzniku organizace Bnei Akiva v Nitře. Když po nějaké době padl dotaz, zda bych se nechtěla setkat s pamětníci, někdejší členkou nitranské skupiny, ochotně a ráda jsem kývla. Formality vyřídila Yael a já jsem tak dostala možnost setkat se s úžasnou osobností, s paní Shoshanou Zachor, kterou díky televizním obrazovkám znal v Izraeli snad úplně každý.

Dětství v Nitře

Shoshana Zachor se narodila v Nitře do židovské středostavovské rodiny 23. ledna 1925 jako Renata Hönigsberová. Děti bylo v rodině celkem šest: Shoshanino dvojče Hana, bratr Chaim a tři další sestry, Frída, Lea a Sára. Dalším důležitým členem rodiny byla teta Gusta Reichav, činná v sionistickém hnutí, s jehož čelnými představiteli udržovala kontakt.

Hönigsberům tehdy patřil obchod s výrobky z kůže, později také továrna na rybí konzervy, a byli tedy finančně zabezpečeni. Problematická byla jiná věc: přestože Shoshanin otec žil na území Československa přes třicet let, stále neměl občanství. Jeho dcera tuto zjevnou nespravedlnost nikdy nerozdýchala:

„Hoci bol otecko v Nitre tridsať rokov, nedostali sme národné občianstvo. Boli sme Židia. Mnohí Židia boli na Slovensku bez občianstva.“

Zpočátku to nijak nevaňilo, problémy se dostavily později a důsledky byly dramatické.

Shoshana spolu se svým dvojčetem Hanou navštěvovala základní školu a potom reálné reformní gymnázium v Nitře. Přestože se k její rodině československý stát nezachoval příliš dobře, jako malá holka velmi milovala prezidenta T. G. Masaryka. Nebylo to ostatně mezi

1 Přední ideolog hnutí Bnei Akiva Moše Jurovič definoval propojení náboženského života a skautingu takto: „Studium tóry zaujímá v naší práci první místo, protože nelze žít život podle tóry bez znalostí tóry. Ve skautingu pak vidíme prostředek k zavádění přísné disciplíny, k přiblížení se k přírodě, ke zbavení se špatných následků městského života a pro výchovu k práci.“ In: Protokol des Kínus Arzi Bnei Akiva, 30. 7. – 2. 8. 1936, Sobrance.

Rodina Hönigsberových, zleva: sestra Hilda (v Izraeli přijala jméno Hana), tatínek, maminka, Renata (Shoshana). Nedatováno.

tehdejšími Židy nic neobvyklého a ozvěna tohoto citu se projevila po více než pětasedmdesáti letech: když jsem jí přivezla knihu, na jejímž přebalu byla Masarykova fotografie, Shoshaně vstoupily do očí slzy...

Ze dne na den vyhnanci

Jeden podzimní páteční večer vtrhlo k Hönigsberovým komando gardistů a rodina dostala deset minut na to, aby si sbalila věci a nastoupila do připraveného auta. Psal se listopad 1938 a Hönigsberovi se ocitli v roli psanců spolu s tisíci dalších slovenských Židů, kteří byli vyhnáni do tzv. země nikoho na nově vzniklé slovensko-maďarské hranici. Československo ve své původní podobě už neexistovalo, ve Vídni byla po tzv. arbitrážním řízení podepsána smlouva o odstoupení části slovenského pohraničí ve prospěch Maďarska² (stejně jako Češi museli

² Dne 2. 11. 1938 během tzv. První Vídeňské arbitráže bylo rozhodnuto o odstoupení části území jižního a východního Slovenska (cca 12 000 km²) ve prospěch Maďarska. Dva dny poté následovalo rozhodnutí slovenské vlády o vyhnání části židovského obyvatelstva do tzv. území nikoho v novém pohraničí.

postoupit Sudety). Odnесли to mimo jiné také ti, kterým chybělo československé občanství. Hönigsberovi byli mezi nimi.

Nebyla to jejich první zkušenost s antisemitismem. Už jednou se stali obětí pogromu, v době těsně po první světové válce:

„Predtým, keď moji rodičia bývali v Prievidzi, v roku 1918 po prvej svetovej vojne ich vyrabovali. Zobrali im všetko. Preto moja matka s malým bratom, ktorý mal asi jeden a pol roka, a ešte s dvomi malými deťmi utiekla do Nitry, lebo tu mala príbuzných. To bolo prvý raz, čo utekali. To je náš osud.“³

V roce 1938 to ale bylo o dost horší: nebylo kam a ke komu utéct. Dodávka je spolu s dalšími odvezla k maďarským hranicím a gardisté Hönigsberovy nahnali do opuštěného chléva. Vzhledem k rychlosti, ve které všechno proběhlo, neměla Shoshana kromě několika vrstev oblečení vůbec nic, ani jídlo, o dalších věcech nemluvě:

„My sme nemali čo jesť a bola nám zima. Ja som bola veľmi hladná a išla som spať. V spánku som cítila niečo na tvári, siabla som na to – a mala som v ruke myš. Ale bola som taká apatická, že som si hovorila, myš, myš, dobre, no a čo, a zaspala som.“

Paradoxně se jakési dávky lidskosti Hönigsberovi dočkali od maďarských policistů, kteří se s nimi dělili o chleba. Po několika dnech však začala být situace dost drsná. Vyhnancům v nově vzniklém prostoru sice pomáhaly všechny židovské obce, co jich jenom Slovensko mělo, skautská sionistická organizace Hašomer Hacair poskytla tábornické vybavení, jako například stany, polní kuchyně, spacáky, to všechno ale bylo málo platné, protože byl listopad a v psím počasí bez patřičného zázemí, bez střechy nad hlavou a základních potřeb trpěly zvláště malé děti.

Shoshany se tohle všechno velmi dotýkalo: byla přece Slovenka a nikomu nic špatného neudělala. A ještě jednu zkušenost, byť tragikomickou, si z této anabáze odnesla: fobie z myší se nezbavila ani do pozdního věku. Říkávala, že když vidí myš, vyvádí asi tak, jako kdyby ostatní potkali živého dinosaura.

Přestože se tehdejší pokus o řešení židovské otázky Slovákům naštěstí moc nepovedl a Židé se postupně vraceli domů, přičemž své domovy pak dosti často nacházeli vyrabované, vydrancované a rozkradené, bylo víc než jasné, kterým směrem se to bude ubírat. Na Slovensku Žid neměl mít žádnou perspektivu, ani budoucnost.

³ Jednalo se o nepokoje ve dnech 1. – 4. listopadu 1918, kdy k zastavení rabování musel být do Prievidze povolán trestný oddíl.

Skupina Bnei Akiva v Nitře, do které patřila Shoshana. Na snímku bohužel není, byla zrovna „za školou“. 1938.

Členkou Bnei Akiva

Shoshana byla členkou již zmíněného hnutí Bnei Akiva. Tahle organizace se od ostatních židovských mládežnických spolků dost lišila v přístupu k problematice sionismu; jejími členy byli většinou hluboce věřící lidé a generační střet obvyklý u ostatních hnutí se neodehrával ve vyostřené formě. Něco takového ostatně nebylo dost dobře možné – platilo zde a bylo dodržováno starozákonní „cti otce svého i matku svou“. Cílem výchovy byla příprava na odchod do Palestiny, kde měli mladí Židé budovat svou staronovou vlast:

„V Nitre boli veľmi ortodoxní Židia. Ale naši rodičia mali otvorenú myseľ, a tak nám dovolili ísť do Bnei Akiva, nebol to problém. Učili sme sa tam po hebrejsky, spievali sme hebrejské piesne, boli sme súdržná skupina. A tiež sme sa tam naučili byť hrdí na svoje židovstvo. Tóra a práca. To som žila a to som aj uskutočnila. Išla som do kibucu. Tí z priateľov, čo zostali v Nitre, ani jeden nežije. Ani jeden! Len môj manžel utiekol do Maďarska.“

Shoshana brala přípravu na cestu do Palestiny velmi vážně: jak už bylo zmíněno, jednak se v Bnei Akiva učila hebrejštinu, věnovala se ale také fyzické práci. Byla to nezbytná nutnost: imigrační certifikáty vydávané britskými úřady usnadňující přesun do Palestiny přednostně obdrželi ti, kteří měli potvrzení o absolvování výcviku v manuálních dovednostech. V roce 1940 se tedy zúčastnila tzv. hachšará, zemědělského výcvikového tábora, pořádaného hnutím Bnei Akiva nedaleko Nitry pod kopcem Zobor. Zde se dvacet mladých lidí pod vedením

instruktorů učilo zemědělským pracem, tedy dovednostem, které byly pro příští život v Zemi izraelské nejvíce potřebné. Shoshana zde zůstala celý rok: po frustrujícím zážitku z listopadové anabáze, kdy se dostavila do školy a zjistila, že spolu se svým dvojčetem Hanou byla vymazána z třídní knihy, se po hádce s ředitelem odmítla na ono gymnázium vrátit. Věnovala se raději činnostem, které považovala za smysluplné. A příprava na pobyt v Zemi izraelské smysl rozhodně měla.

Osudové setkání se Shmuelem

Také Shmuela, se kterým pak v Izraeli strávila zbytek života, potkala v Bnei Akiva, byl jejím madrichem, tj. vedoucím skupiny. Tehdy se ještě jmenoval Alexander Weiss, na pobočce hnutí pracoval jako pokladník a přestože byl o pět let starší, Shoshaně okamžitě padl do oka. Byl altruistou, který za každé situace myslel na ostatní víc než na sebe a svým okolím byl považován za člověka vysokých morálních kvalit. Vztah se postupně rozvíjel, a jak Shoshana později vzpomínala, první pusu dostala dřív než certifikát do Palestiny... Když se pak začala připravovat k odjezdu, nezbývalo Shmuelovi nic jiného, než jí popřát šťastnou cestu, protože na něm spočívala starost o rodinu a do Palestiny odjet nemohl. Dostal se tam mnohem později, až po válce, ovšem cestou to vzal přes Bergen-Belsen. Naštěstí přežil.

Shmuel Zachor ještě jako Alexander Weiss. 1941.

Alia znamená odchod

Alia je hebrejský termín pro imigraci do Palestiny, respektive Izraele, užívaný dodnes. Původní význam tohoto slova je vzestup či výstup, v „izraelském“ kontextu používaném sionisty však znamená odchod do Erec Israel, Země izraelské. V mnoha rodinách odchod synů a dcer do Palestiny představoval naprosto jednoznačně názorový i generační konflikt, v případě Shoshany tomu tak ale vůbec nebylo. Když v květnu roku 1941 dorazila zpráva, že Shoshana a její dvojče Hana obdržely od Britů certifikáty nutné pro vstup do země, byla spokojená celá rodina včetně rodičů. Antisemitismus byl na vzestupu:

„V štyridsiatom roku to už bolo veľmi ťažké. Vždy sme sa cítili, že sme menej ako iní. Keď som vyšla do ulíc, vždy som sa cítila menejcenná. A Slováci to vedeli dobre robiť. Ale my sme si mysleli, že to tak musí byť. Raz som dostala bitku. Ale ja som vždy dala naspäť. Vždy!“

Ani Shoshana tedy necítila strach z toho, že se chystá opustit rodný dům a svou dosa-
vadní vlast, protože bylo jasné, co může nastat. To, že na Slovensku Židy nic dobrého nečeká,
připouštěli už i ti největší optimisté, hlasů předpovídajících tragédii přibývalo. Navíc pro
Shoshanu jako členku mládežnického sionistického spolku představovala Země izraelská
ráj na zemi. Nebyl důvod zůstat, zvláště když se do Palestiny už před časem dostali někteří
její sourozenci.

Druhá Masada aneb rovnýma nohama do průšvihů

„A potom to bolo ako zázrak: ja a moja sestra sme dostali certifikáty, v štyridsiatom prvom roku. Bolo nás sto dvadsať detí a dvanásť dní a dvanásť nocí sme cestovali. Bratislava, Budapešť, Konstanca, Istambul, Libanon, Palestína. A bolo tam veľmi veselo. Boli sme len deti. Neboli sme si ani vedomí toho, čo sa s nami robí. Len sme vedeli, že ideme do Erec Israel.“

Sionisté měli uprostřed války velmi malou naději spatřit Zemi izraelskou, a tak těm, kterým se to podařilo, se to zdálo být malým zázrakem. Každého, se kterým jsem mluvila, jsem se tedy ptala také na tenhle aspekt a na jeho úhel pohledu. U Shoshany hrála v té době roli její víra, protože pro Židy přicházející z ortodoxního prostředí byl příchod do Palestiny navíc návratem do země, kterou Hospodin zaslíbil jejich otcům a oni se tak v jistém slova smyslu vraceli domů. Takže její odpověď mě pochopitelně zajímala. A pak překvapila, když jsem se zeptala na první dojem:

„Prvý dojem bol veľmi smutný. Poviem ti prečo. Môj brat Chaim už bol tu. A vtedy Rommel už mal celý zvyšok Egypta. A vtedy sme čakali útok, všetci študenti z Technionu v Haife robili na Karmelu zákopy. A volalo sa to Masada. To bude druhá Masada. My sa nedáme Rommelovi. A telefonovala som Chaimovi: My sme tu. A Chaim: Kto? No my, tvoje sestry Hana a Rena. A on: Detičky, načo ste prišli? My končíme a možno skončíte aj vy!“⁴

Příběh o novodobé Masadě má historické kořeny v dobách před dvěma tisíci léty, kdy židovští obránci bránili svou pevnost před římskými nájezdníky až do hořkých konců; než by se vzdali, raději spáchali hromadnou sebevraždu. Pojem „moderní“ Masada se objevil právě v dobách druhé světové války, kdy Židé v případě průniku Afrika Korpsu Erwina Rommela do Palestiny byli připraveni k téže oběti: nikdy se nevzdat a bojovat do posledního muže. Rommel se naštěstí do Palestiny nikdy nedostal, ovšem ty zákopy jsou na Karmelu patrné dodnes.

4 V době egyptského tažení Afrika Korpsu pod vedením polního maršála Erwina Rommela byl připraven plán na obsazení Palestiny, jehož součástí byla likvidace palestinských Židů. Podílet se na něm měla nacistická skupina „Egypt“, která holocaust blízkovýchodního Židovstva připravovala. Toto nebezpečí trvalo až do listopadu 1942, kdy byl Rommel definitivně poražen v bitvě u el-Alameinu a tažení do Palestiny se tak neuskutečnilo.

Přimět pustou zemi kvést

Název téhle subkapitoly je také názvem kapitoly v knize, kterou Shoshana Zachor napsala a vydala ke svým devadesátinám. Kniha se jmenuje „Anachnu Po“ (v překladu z hebrejštiny „Stále jsme tady“) a Shoshana v ní popsala jednak svou zkušenost z holocaustu, psala ale také o svém podílu na budování izraelského státu od úplných začátků, i o svém dalším životě.

Chvilí pobyla v Roš HaNikra na hranici s Libanem a poté se dostala do kibucu Guš Etzion:

„Vtedy Guš Etzion bol len hory a kamene. Nič viac. Bolo tam veľmi ťažko. Bývali sme v stanoch, bola zima a umývali sme sa studenou vodou. Nikto nemal nádchu, nikto nemal bronchitis, všetci sme boli zdraví. Ja som už vtedy veľmi rada čítala, ale nemali sme elektrinu, len petrolej. A tak som si ušila rukavice zo starej deky, aby mi nemrzli ruky, keď som držala knihu. Tak som čítala. A ešte sa pamätám, čo som čítala: čítala som knihu Romaina Rollanda. Opäť si mysleli, že nie som normálna.“

Shoshana si ale nikdy nestěžovala. Splnil se koneckonců její sen, heslo Bnei Akiva je přece „Tora ve Avuda“, tedy Tóra a práce, takže se budeme modlit a budeme pracovat. Ona i její přátelé byli šťastní tam, kde právě byli, a víc pro tuto chvíli nepožadovali. O událostech v Evropě moc informací neměli.

Dopis Alexandra Weisse (příštího manžela Renaty Hönigsberové) odeslaný prostřednictvím Červeného kříže Renatě do Palestiny v roce 1943.

Inferno

S blížícím se koncem války začaly přicházet hrozné zprávy. Postupně prosakovalo na veřejnost, co vlastně Hitler mínil svým „konečným řešením židovské otázky“, i to, že se nezastavil před ničím. Nevyhnulo se to ani sourozencům Hönigsberovým. Poslem špatných zpráv byla sestřenice, která jediná přežila:

„Moju najstaršiu sestru Sáru vydali za pobožného chlapca. Neveril, že sa smie ísť do Izraela, veril, že musíme čakať na Mašiacha⁵. My sa nesmieme miešať do práce Boha. Len Boh nás dovedie do Izraela, tam bude všetko dobré. A preto veľa, veľa pobožných ľudí neprežilo.“

5 Mašiach, hebrejský výraz pro Mesiáše.

Moji rodičia aj sestra zo švagrom a s piatimi deťmi boli v Nitre až do októbra 1944. A keď bolo povstanie, Eichmann dal príkaz deportovať tých Židov, čo ostali na Slovensku. Tak vzali celú moju rodinu priamo do Auschwitzu a priamo do krematória.“

Jen po častiach se Shoshana dozviдалa, čo presne se v Nitře stalo. Zmíněná teta Gusta Reichav, aktivní sionistka, se snažila pro celou rodinu sehnat certifikáty opravňující k opuštění Slovenska, ty se ale někde po cestě zadržly. Později už nebylo možné odejít vůbec nikam. Do továrny Hönigsberových byl dosazen arizátor, který sice rodinu ukryl v bunkru, ale jenom proto, aby ji později napráskal Němcům. Přišel tak levně k majetku... Němci do bunkru vtrhli v pátek večer, což dělali s oblibou, věděli, že v tu dobu Židé slaví šabat:

„Môžem povedať, že v Auschwitzu mali šťastie, že ich už nedali do barakov. Isli priamo do plynovej komory. A ako to viem? Moja sesternica sa vrátila. Ona bola s nimi, ale ona sa vrátila. Hoci hovorím, že mali šťastie, ale... Šanim, roky som snívala o mojej matke, ako škriabe po stenách, že chce ísť von. Že chce ísť von! A bola som z toho veľmi zdrvená!“

Pamětní deska za rodiče, sestru a jejich pět dětí, kterou nechala Shoshana Zachor instalovat v synagoze ve Kfar Saba.

Tedy se v Shoshaně něco zlomilo. Často kladenou otázku, kde byl Bůh, když hynuly miliony Židů, si nezodpověděla, a její přístup k víře byl od té chvíle odtazitý a vlašný. Bůh v jejím světě ztratil pevné místo. Na své rodiče, sestru Sari a jejich pět dětí nikdy nezapomněla. Každý, kdo navštíví synagogu ve Kfar Saba, kde Shoshana žila v posledních letech, může najít pamětní destičku se jmény těch, které měla ráda a které oplakávala do posledních dnů svého života.

Nové začátky

Naštěstí se v Palestině objevil její chlapec Shmuel, madrich z nitranské skupiny Bnei Akiva. V roce 1943 utekli s malou sestřičkou do Maďarska, kde se schovával u křesťanské rodiny a používal falešné doklady. Jeho identita ale byla odhalena, takže musel uprchnout znovu a žil v ilegality do té doby, než v Budapešti narazil na skupinu zprostředkující pomoc židovským utečencům. Byl to Pomocný a záchranný výbor vedený Rudolfem Kastnerem⁶ a jednou z jeho mnoha aktivit byla organizace takzvaného Kastnerova vlaku. Tímto vlakem se do

⁶ Rudolf Israel Kastner (1906 Kluž – 15. 3. 1957 Tel Aviv), představitel Pomocného a záchranného výboru zvaného Va'ada. Tato skupina pomáhala jednak židovským uprchlíkům uniknout z Německa a později po německé okupaci Maďarska v roce 1944 organizovala útek maďarských Židů. Jednou ze záchranných aktivit byl plán na únik 1685 Židů do Švýcarska tzv. Kastnerovým vlakem. Po válce se Kastner odstěhoval do Palestiny, kde byl v roce 1952 obviněn z kolaborace s nacisty a později na něj byl příslušníkem radikální organizace Lechi spáchan atentát, jehož následkům podlehl.

Rodina Zachor: zleva syn Eli, Shoshana, dcera Michal, Shmuel. Cca 1960.

Švýcarska – ovšem s odbočkou do vyhlazovacího tábora v Bergen-Belsenu – spolu s dalšími 1685 Židy bezprostředně ohroženými na životě dostal na svobodu také Shmuel. V září 1945 se zničehonic objevil v Guš Etzionu – no a pak už nic nebránilo svatbě. Přijali společné jméno Zachor, hebrejskou verzi Shmuelova původního příjmení Weiss, tj. Bílý.

Shoshana začala studovat, pracovala jako učitelka v mateřské školce a Shmuel zůstal v armádě, sloužil celoživotně v IDF, izraelských ozbrojených silách. Měli spolu dvě děti, a když se dnes člověk podívá na rodinnou fotografii z oslavy Shoshaniných devadesátin, zabere dost času, než člověk spočítá všechny její členy.

Další radostnou událost, kterou Shoshana zmínila, byl vznik státu Izrael:

„Nebolo nič krajšieho. Všetky naše sny sa splnili! My sme boli šťastní. Ale dneska bola radosť a zajtra sme išli do vojny. Keď Ben Gurion vyhlásil samostatnosť, tak prišli zo siedmich štátov Arabi. Shmuel bol vojak a ja som bola v Hagana. Shmuel bol v Tel Avivu – Yaffo. A v Yaffo boli Arabi.“⁷

Válku o nezávislost včetně těžkých bojů v Jaffě přežili – jak je patrné z předchozího textu – oba dva. Z Guš Etzion se za čas přestěhovali do Tel Avivu a ještě později do Kfar Saba, kde Shoshana dožila do konce svých dnů.

7 Tzv. Operace Chamec na přelomu dubna a května 1948 měla v době první izraelsko-arabské války za cíl dobýt území v okolí města Jaffy ovládané Araby.

Práce jako poslání

Ještě jedno důležité životní období na ni čekalo: původní povolání učitelky po nějaké době vyměnila za profesi televizní producentky. Celé to začalo tím, že izraelské ministerstvo školství za finanční podpory Rothschildova fondu založilo v šedesátých letech minulého století vzdělávací kanál izraelské televize, tzv. Israeli Educational Television. Dnes tento kanál produkuje také programy pro dospělé, ve svých počátcích byl ale prioritně zaměřen na vzdělávání dětí, a právě zde našla Shoshana uplatnění.

Změna, ke které se rozhodla, prospěla bezesporu všem zúčastněným. Bez ní by izraelské děti neměly možnost sledovat slavný pořad „Parpar Nechmad“, neboli „O roztomilém motýlku“, také „Pistáciový dům“, „Chvilku s Dудele“ a řadu dalších. Přestože byly pořady vysílány na vzdělávacím kanále, z „Roztomilého motýlka“ se stal největší trhák tehdejšího izraelského televizního vysílání pro děti a dnes představuje televizní klasiku.

„Bolo to najkrajšie obdobie môjho života“, vzpomínala Shoshana na tu dobu. „Napriek občasným dohadom strán rozpočtu bola táto práca pre mňa poslaním a snažila som sa ju robiť čo najlepšie. Vytvorili sme formát, ktorý sa – ak budem v tuto chvíľu trochu neskromná – stal miláčikom detského publika. Išlo o pôvodné dielo od A po Z – ako po stránke textovej aj hudobnej, pre ktorú sme prizvali tých najuznávanejších skladateľov. Nič sme nenapodobňovali, ani nekopírovali iné. Všetko sa zrodilo v našich hlavách.“⁸

Zcela po právu obdržela Shoshana za tuhle zásluhou a náročnou práci řadu izraelských i mezinárodních ocenění.

Ocenění za pořad pro děti „Parpar Nechmad“ (O roztomilém motýlku).

Závěrem

Nikdy nebudu dost vděčná své izraelské kamarádce Yael za to, že mě se Shoshanou Zachor seznámila. Pamatuju si do detailu všechna naše setkání: když jsem ji viděla poprvé, zazněla věta o tom, že slovensky sice nemluvila sedmdesát let, ale zkusí to tedy znovu. Jejím

⁸ Citace z nekrologu uveřejněného na stránkách Wikipedie: <https://be.wikipedia.org/wiki/%D7%95%D7%99%D7%A7%D7%99%D7%A4%D7%93%D7%99%D7%94-%D7%91%D7%95%D7%98/%D7%91>. Překlad Jiří Pokorný, Husitská teologická fakulta.

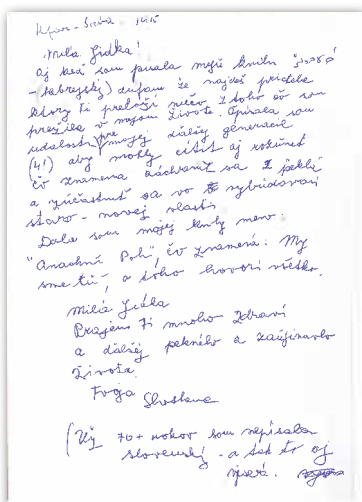
Společně foto. Zleva Shoshana Zachor, Yael Diamant, autorka. Květen 2014.

názorům nebylo možné nic vytknout a hloubka její životní zkušenosti se odrážela v každé větě, kterou proslavila:

„Anachnu Po. My sme tu. A všetko je to náhoda. Aj to, že som tu, je náhoda. Preto, keď ráno vstanem, otvorím okná a vidím modré nebo, je to môj deň. Zo všetkého sa musí vybrať, čo je pekné a čo je dobré.“

Jezdila jsem za Shoshanou pokaždé, když jsem přiletěla do Izraele. Přes dosti značný věkový rozdíl jsme si dobře rozuměly. Naposledy jsme se setkaly v listopadu roku 2015 a nic nenasvědčovalo tomu, že je to setkání poslední. Moje přítelkyně Shoshana Zachor zemřela v neděli 21. února 2016, a jak říkají Židé, buďž její památka požehnána.

Ve článku byly použity části rozhovorů vedených se Shoshanou Zachor v květnu 2014 a v lednu 2015. Ostatní zdroje jsou uvedeny v poznámkách pod čarou.

Věnování do knihy „Anachnu Po“ (Stále jsme tady). Listopad 2015.

